Alevilik Dersleri: Din Eğitimi Yoluyla Kapsayıcılık (İngiltere)

Doç. Dr. Ümit Çetin
cetinu@westminster.ac.uk

Yayımlanma Tarihi:
2 Temmuz 2025

İndirilme Tarihi:
07.11.2026

Önerilen Atıf: Çetin, Ümit ve Jenkins, Dr. Celia (2025). Alevilik Dersleri: Din Eğitimi Yoluyla Kapsayıcılık (İngiltere). Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.3tc4n (Erişim Tarihi: 07.11.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Bu madde, Aleviler gibi dışlanmış ve azınlık konumundaki toplulukların okullarda ve genel toplumda aidiyet hissi kazanabilmesi için eğitimin kapsayıcı stratejiler geliştiren bir alan olarak ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. İngiltere'de Alevilik derslerinin okullara nasıl dahil edildiğini ve bu sürecin etkilerini ele alıyoruz. 1980'lerin sonlarından itibaren ağırlıklı olarak siyasi mülteciler olarak Türkiye'den İngiltere'ye göç eden Aleviler, 1993 yılında Londra'da kendi toplumsal merkezi olan İngiltere Alevi Kültür Merkezi ve Cemevi'ni (İAKM-C) kurdular. Bu merkez, vatandaşlık ve yerleşimle ilgili sorunların aşılmasında ve çokkültürlü Britanya toplumunda tanınma hakkının savunulmasında önemli bir rol oynadı. Özellikle ikinci kuşak Alevi genç erkekler arasında görülen yüksek intihar oranları ve genel anlamda olumsuz bir kimlik algısı nedeniyle gençler en önemli meselelerden biri olarak öne çıktı. Genç Aleviler, okulda kimsenin onların etnik ya da inanç kimliğinden haberdar olmaması nedeniyle kendilerini görünmez hissettiklerini ifade ettiler. Alevi toplumu, yerel okullar ve Westminster Üniversitesi arasındaki işbirliğiyle Din Eğitimi (RE) müfredatına uygun Alevilik dersleri hazırlandı. Bu dersler ilk kez 2011'de Londra'daki bir ilkokulda, ardından 2013'te bir ortaokulda okutuldu ve öğrenciler aidiyet hissinin güçlendiğini, arkadaşları tarafından daha çok kabul gördüklerini ve kimlikleriyle gurur duyduklarını bildirdiler. Bugün itibarıyla Alevilik dersleri İngiltere genelinde yaklaşık 70 okulda okutulmakta; öğrenciler, veliler ve geniş topluluklar arasında ilgi uyandırmakta ve Alevi gençler açısından olumlu sonuçlar doğurarak, hem Alevilerin hem de Aleviliğin Birleşik Krallık'ta bir inanç olarak daha fazla tanınmasına katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: British Alevi Federation, İngiltere Alevi Kültür Merkezi ve Cemevi, Religious Education

Çerçeve

Britanya Alevi Federasyonu'na (BAF) göre, Birleşik Krallık'ta yaklaşık 300.000 Alevi yaşamaktadır; bunların çoğu Türkiye kökenli ve etnik olarak Kürttür. Çetin (2016), bu topluluğu "çifte azınlık" olarak tanımlar; çünkü hem Kürt hem de Alevi

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

oldukları için Türkiye'de baskı görmüşlerdir. Türkiye'de yaşadıkları bu deneyimler, onların Birleşik Krallık'ta da kendilerini kamusal alanda Alevi olarak ifade etmelerine karşı temkinli yaklaşmalarına neden olmuştur. Tüm bu sınırlamalara rağmen, birinci kuşak Aleviler, dinlerini misilleme korkusu olmadan yaşayabilecekleri daha güvenli bir ülkede yeni bir hayata yerleşirken Londra'da kendi içinde başarılı ve "içe kapalı" bir topluluk kurmayı başardılar. Ancak ikinci kuşak Alevi gençleri, okul ve iş yoluyla Britanya toplumuna entegre olmak zorunda kaldılar; fakat çoğu zaman kimse onların Alevi olduğunu bilmediği ve onları Müslüman zannettiği için bu süreçte zorluk yaşadılar (bkz. Jenkins ve Çetin 2028). Bu durum, gençler için kimlik karmaşası yarattı ve bazıları Alevi olarak kendilerini dışlanmış hissedip dini kimliklerinden emin olamadıklarını belirttiler.

2010 yılında, İngiltere Alevi Kültür Merkezi ve Cemevi (İAKM-C), gençlerin yaşadığı bu olumsuz kimlik sorununa çözüm bulmak amacıyla Westminster Üniversitesi'nden destek talep etti. Topluluk liderleri, ikinci kuşağın Aleviliğiyle ilgili olumsuz kimlik algısını, dinlerinin Türkiye'de bastırılması ve katliamlar, önyargı ile ayrımcılık gibi travmatik deneyimlerle ilişkilendirilmesi üzerinden açıkladılar. Ebeveynler Türkiye'de Alevilik hakkında pek bir şey öğrenmemişlerdi ve çoğu zaman olumsuz sonuçlardan korktukları için kimliklerini gizlemeyi öğrenmişlerdi. Dolayısıyla din, genç kuşak için olumlu ve anlamlı bir şey olarak hissedilmiyordu; buna, çevrelerindeki Britanyalıların çoğunun Alevilik hakkında hiçbir fikrinin olmaması da ekleniyordu. Ayrıca topluluk, ikinci kuşak genç erkekler arasında görülen ve diğer hiçbir Britanyalı azınlık etnik grupta benzeri görülmeyen yüksek intihar oranlarını durdurmak konusunda çaresizdi. İntihar eden gençlerin profili genellikle yirmili yaşların ortasında olup okuldan başarısızlık ve erken ayrılma, hayatlarında olumsuz bir döngünün başlangıç noktası oluyordu. Bu gençler genellikle işsiz, düzensiz ve düşük ücretli işlerde çalışan, çetelerle ya da küçük suçlarla iç içe geçmiş ve hayalini kurdukları yaşam

tarzını gerçekleştiremeyen bireylerdi (bkz. Çetin 2020). Daha genel olarak, gençlerle yaptığımız görüşmelerde, bu olumsuz kimlik algısına dair algıları ve çözüm önerilerini sorduğumuzda, özellikle okulda kendilerini yalnız ve yabancılaşmış hissettiklerini ifade ettiler. Çoğunlukla sınıf arkadaşlarına kendilerini "bir çeşit Müslüman" olarak tanıttıklarını, ancak Sünni Müslüman pratiklerini yerine getirmedikleri için gruba uyum sağlayamadıklarını ve bazen inançları nedeniyle zorbalığa uğradıklarını veya alay edildiklerini anlattılar (Jenkins & Çetin, 2018). Din derslerinde Alevilik derslerinin verilmesini önerdiklerinde, bu durum dinlerini olumlu bir şekilde tanıtmak için bir fırsat sundu. Biz de şimdi bu derslerin tasarlanma ve okullarda uygulanma sürecini açıklayacağız.

Birleşik Krallık Okullarında Alevilik Derslerinin Uygulanma Süreci

Shirley (2009), çocukların eğitiminde okullar ile yerel toplulukların birlikte çalışmasının önemine dikkat çeker. Bizim örneğimizde, Alevilik derslerinin okullara dahil edilmesi yönündeki girişim doğrudan Alevi toplumundan geldi. Eylem araştırması yaklaşımında, sorun çözmeye yönelik bir stratejinin hayata geçirilmesinde üç temel aşama bulunur: sorunun tanımlanıp planlanması, sonuçların izlenmesi ve başarının değerlendirilmesi. Bu yöntemi ayrımcılık karşıtı ve sömürgecilik-sonrası (dekolonyal) yapan şey, toplumsal adalet hedefleri doğrultusunda işbirliğine dayalı bir şekilde çalışmayı amaçlamasıdır (Truman, 2004; Çetin ve Jenkins, 2025). Biz bu süreçte tüm paydaşlar olarak eşit konumdaydık ve strateji özellikle gençlerin katılımıyla toplulukla birlikte kararlaştırıldı.

Aşama 1: Alevilik Derslerinin Planlanması ve Uygulanması

Bu stratejinin temel amacı, Din Eğitimi (RE) dersleri kapsamında Alevilik derslerini okullara dahil ederek Alevi gençler için olumlu bir kimlik algısını teşvik etmek ve onlara okullarda aidiyet hissi kazandırmaktı. Bunun için sürece

destek verecek bir okul bulmamız gerekiyordu ve şanslıydık ki, Alevi topluluğu, Londra'nın Enfield bölgesindeki yerel bir ilkokulla (5-11 yaş arası) zaten temas halindeydi. Bu okul, çok sayıda Alevi ailenin yaşadığı bir bölgede bulunuyordu ve çocukları da bu okula devam ediyordu. Okul müdür yardımcısının sürece katılımı büyük önem taşıyordu; çünkü dersleri, RE müfredatına uygun şekilde tasarlayabildi ve yaşa uygun öğrenme etkinlikleri önererek derslerin hem ilgi çekici hem de erişilebilir olmasını sağladı. Anaokul düzeyi için (Key Stage 1: 5-7 yaş) ve ilkokul düzeyi için (Key Stage 2: 7-11 yaş) altı dersten oluşan iki ayrı Alevilik dersi modülü hazırlandı. Alevi inançlarını İngilizce olarak açıklayan mevcut bir kaynak bulunmadığından, İAKM-C yönetimi tarafından görevlendirilen Alevi komite üyeleri, ders içeriklerinde nelerin yer alacağına ve Aleviliğin nasıl tanımlanacağına kendileri karar verdiler.

Ders planları, öğretmenlerin Alevilik hakkında hiçbir ön bilgiye sahip olmadan ders verebilecekleri şekilde hazırlandı. Ancak bu derslerin okullarda okutulabilmesi için önce yerel eğitim otoritesinden onay alınması gerekiyordu. İngiltere'de yasalara göre, tüm devlet okullarında din eğitimi zorunludur ve müfredat, belirli bir inancı öğretmekten ziyade, dinler hakkında bilgi edinmeye ve onlardan öğrenmeye dayalı olarak yapılandırılmıştır. 1993 Eğitim Yasası'na göre RE (din eğitimi) öncelikli olarak Hristiyanlık üzerine odaklanmalı, ancak büyük dünya dinlerini de kapsamalıdır. Bununla birlikte, yerel yönetimler, kendi bölgelerindeki dini grupların inançlarını yansıtmak üzere müfredata dâhil olmayan başka dinleri de programa alabilirler. Bu kararı, farklı inanç gruplarının temsilcilerinden oluşan Yerel Din Eğitimi Danışma Kurulu (SACRE) verir; aynı süreç, farklı bölgelerdeki okullar için de tekrarlanır (Bacquet, 2019; Coşan-Eke vd., 2025).

Key Stage 1 ve 2'ye yönelik olarak hazırlanan Alevilik dersleri 2011 yılında ilkokul düzeyinde okutulmaya başlandı ve böylece bu okul, Aleviliği temel müfredata dahil ederek dünyada bir ilke imza attı. Öğretmenler için düzenlenen bir hizmet içi eğitim oturumunda, bu dersler öğretim ekibine

tanıtıldı. Okulda yapılan bir açılış toplantısıyla velilere de derslerin tanıtımı yapıldı ve bu, Alevi topluluğunun ilk kez sürece dâhil edildiğini hissetmesini sağladı. 2013 yılında bir ortaokulla temas kurulmasının ardından, 11-14 yaş grubu için (Key Stage 3) Alevilik dersleri hazırlandı ve onaylandı. Bu süreçte Alevi öğrenciler, hem derslerin tasarımında hem de öğretiminde aktif rol aldılar. Dersler ilk kez verilirken, Alevi topluluğundan bireyler de sınıfta hazır bulunarak ek bilgi ve destek sağladılar.

Aşama 2: Alevilik Derslerinin Sonuçları

Alevilik dersleri, öğrencilerin ve velilerin hem okul topluluğuyla hem de kendi inançlarıyla kurdukları aidiyet ilişkisi açısından son derece olumlu sonuçlar doğurdu. İlkokul düzeyinde, öğrencilerin başarı seviyelerinde gözle görülür bir artış yaşanırken, Alevi inançları ve kültürüne dair daha net bir anlayış, öğrenciler ile öğretmenler arasında daha sağlıklı ilişkilerin kurulmasına katkı sağladı. Ortaokul düzeyinde ise, 9. sınıf öğrencileri farklı bir inancı öğrenmekten keyif aldıklarını belirtirken, Alevi öğrenciler belki de ilk kez inançları hakkında açıkça konuşabildiklerini ve bununla gurur duyduklarını ifade ettiler. Bu dersler, Alevilik inancına meşru bir statü kazandırmış oldu.

Bu durum, Alevi öğrencilerin dini kimliklerine dair yaşadıkları dönüşümü işaret etmektedir. Kendi inançları hakkında daha fazla bilgi edinmeleri sayesinde, artık kendilerini “bir çeşit Müslüman” olarak tanımlamak yerine – yani Müslümanların yaptığı şeyleri yapmayan biri olarak – Aleviliği olumlu bir biçimde tanımlayabilen, güçlü bir kimlik geliştirme sürecine girdiler. Bu süreç, çokkültürlü bir müfredatın somut faydalarını ve okul içinde daha güçlü bir aidiyet hissinin nasıl geliştirilebileceğini göstermektedir.

Bu bağlamda, Alevilik dersleri projemiz, Modood’un (2007) tanımıyla, “doğru türden bir çokkültürlülüğü” hayata geçiren bir örnek olarak değerlendirilebilir: Bu tür bir çokkültürlülük, ortak insanlık ve vatandaşlık temelli olup, farklı kültürel kimlikleri destekleyen, saygı gösteren ve

onların üzerine inşa eden bir yaklaşımı ifade eder.

Aşama 3: Değerlendirme

Alevilik dersleri, stratejinin hedeflerini gerçekleştirme konusunda başarılı oldu; özellikle Alevi öğrenciler için okullarda daha güçlü bir aidiyet hissi ve dini kimliklerinden gurur duyma duygusu geliştirilmesine katkı sağladı. Aleviliğe dair bilgi, bizzat Alevi topluluğu tarafından ve onlar için üretildi ve bu bilgi, derslerin Britanya Alevi Federasyonu'nun (BAF) web sitesinde yayımlanmasıyla hem Alevi toplumu hem de okullar için bir kaynak haline geldi. Derslerin, öğretmenlerin ön bilgiye ihtiyaç duymadan rahatça işleyebileceği şekilde tasarlanması, Alevilik derslerinin Din Eğitimi (RE) müfredatına kolayca entegre edilebilmesini mümkün kılan önemli bir faktördü.

Bu dersler, Alevi toplumu için birçok olumlu sonuç doğurdu. Bunların başında, okullarda Alevilerin daha görünür hale gelmesi ve en önemlisi, Aleviliğin İslam'dan ayrı bir inanç olarak tanınması yer almaktadır (Çetin ve Jenkins, 2024). Bu başarı, Britanya Alevi Federasyonu'nu Aleviliğin bir din olarak sınıflandırılması temelinde, İngiltere Yardım Kurumu (Charity Commission) nezdinde hayır kurumu statüsü için başvuru yapmaya teşvik etti ve bu statü 2015 yılında kabul edildi. Bu, Alevilerin Britanya devletine bağlı bir kurum tarafından ilk kez ayrı bir din olarak resmi tanınması anlamına gelmektedir.

Derslerin bir diğer amacı da, yalnızca Birleşik Krallık'taki değil, başka ülkelerdeki Alevi ebeveyn ve topluluklara da okullarda Alevilik derslerinin nasıl talep edilebileceğine dair bir model sunmaktı. Bunun için öncelikle, ilgili ülkenin din eğitimi politikasının ne olduğunu öğrenmek ve başka dinlerin ders olarak müfredata dahil edilip edilemeyeceğini araştırmak gereklidir. Ardından, hazırlanacak derslerin topluluğun dini inanç ve değerlerini yansıtması ve öğretim şeklinin ulusal eğitim politikasına uygun olması büyük önem taşır. Derslerin ilk kez uygulanacağı bir okulla doğrudan iletişim kurmak ve bu okul ile işbirliği yapmak, hem tasarım

hem uygulama aşamasında öğretmenlerin kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlayacaktır. Ancak bu süreç sabit ve tek biçimli değildir; bağlama göre uyarlanabilir. Umuyoruz ki burada paylaştığımız süreç ve elde edilen sonuçlar, okullarda Alevilik dersleri vermek isteyen herkese ilham verebilir.

Sonuç

Bu madde, özellikle ikinci kuşak gençler arasında gözlemlenen olumsuz kimlik algısına karşı, Birleşik Krallık'taki okullarda Alevilik derslerinin başlatılmasını konu edinmektedir. Metnin temel argümanı, Alevi topluluğunun Türkiye'de Kürt ve Alevi kimlikleri nedeniyle tarihsel olarak marjinalleştirilmiş olması ve Britanya'daki okullarda da görünmez kalmaları nedeniyle, gençler arasında aidiyet kaybı, kimlik karmaşası ve yüksek intihar oranları gibi ciddi sorunlar yaşandığıdır.

Madde, topluluk öncülüğünde yürütülen eylem araştırmasının üç aşamalı sürecini ortaya koymaktadır: (1) öğretmenlerle işbirliği içinde Alevilik derslerinin planlanması ve uygulanması, (2) öğrenci başarısında artış, kimlik güçlenmesi ve toplulukla okul arasında kurulan olumlu ilişkiler gibi sonuçların gözlemlenmesi, (3) Aleviliğin görünürlüğü, din olarak tanınması ve eğitime entegrasyonu bağlamında elde edilen geniş kapsamlı etkilerin değerlendirilmesi. Süreç boyunca yerel bilgi üretimi, kapsayıcı öğretim materyalleri ve işbirliğine dayalı müfredat tasarımı, toplumsal adalet odaklı bir yaklaşımın temel unsurları olarak vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak, Alevilik dersleri, Alevi öğrenciler arasında aidiyet duygusunu ve dini kimlikle duyulan gururu güçlendirmiş; aynı zamanda Aleviliğin Birleşik Krallık'ta bağımsız bir inanç olarak resmen tanınmasına katkı sağlamıştır. Bu proje, çokkültürlü eğitimin başarılı bir örneğini sunmakta ve kamu eğitim sisteminde temsil edilmek isteyen diğer azınlık toplulukları için uygulanabilir bir model ortaya koymaktadır.

Kaynakça & İleri Okumalar

Bacquet, Sylvie. 2019. *Religious Symbols and the Intervention of the Law: Symbolic Functionality in Pluralist States*. London: Routledge.

Çetin, Ümit. 2016. "Durkheim, Ethnography and Suicide: Researching Young Male Suicide in the Transnational London Alevi-Kurdish Community." *Ethnography* 17 (2): 250-277. https://doi.org/10.1177/146613811558658.

Çetin, Ümit. 2020. "Unregulated Desires: Anomie, the 'Rainbow Underclass' and Second-Generation Alevi Kurdish Gangs in London." *Kurdish Studies* 8 (1): 202-227. https://doi.org/10.1163/9789004700369_011.

Çetin, Ümit, ve Celia Jenkins. 2024. "British Alevi-Kurds: Politics, Education, Religion and Integration Strategies in the UK and Their Transnational Impact." İçinde *Routledge Handbook of Turkey's Diasporas*, der. Ayhan Arkılıç ve Bülent Şenay, ss. 92-105. London: Routledge.

Jenkins, Celia, ve Ümit Çetin. 2018. "From a 'Sort of Muslim' to 'Proud to Be Alevi': The Alevi Religion and Identity Project Combating the Negative Identity Among Second-Generation Alevis in the UK." İçinde *Contested Boundaries: Alevism as an Ethno-Religious Identity*, der. Celia Jenkins vd., ss. 92-105. London: Routledge.

Modood, Tariq. 2007. *Multiculturalism: A Civic Idea*. Cambridge: Polity.

Shirley, Dennis. 2009. "Community Organizing and Educational Change: A Renaissance." *Journal of Educational Change* 10 (2-3): 229-237.

Truman, Carole, ed. 2004. *Social Research and Social Justice*. London: Palgrave.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi'nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir